

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ

Особливість сучасного періоду розвитку України в тому, що через мережі неформальних і нелегальних взаємодій, посадових осіб і бізнесменів, пов'язаних взаємними зобов'язаннями, а не через нормативні контрактні відносини між різними органами влади, включаючи суди і правоохоронні органи, між органами влади та приватним бізнесом, проходить значно більша частка валового національного продукту, ніж у розвинених державах світу.

На основі зарубіжного досвіду протидії корупції можна описати найважливіші принципи, істотно підвищують ефективність антикорупційної діяльності і цілком застосовні в нашій країні. Так, до осново принципу у зарубіжному досвіді відносять публічність органів влади. У сучасній державі органи влади повинні бути публічними в двох сенсах одночасно. По-перше, органи влади повинні бути публічними в тому сенсі, що вони повинні діяти в інтересах суспільства, вирішувати його проблеми, сприяти його розвитку. По-друге, органи влади повинні бути публічними в сенсі інформаційної відкритості для суспільства усієї своєї діяльності за винятком дуже вузьких сфер секретних, які визначаються виключно необхідністю забезпечення безпеки суспільства і держави.

Підконтрольність органів влади суспільству можлива тільки при здійсненні їх відкритості. У таких умовах відомості про всі підготовлювані рішення органів влади, процедури їх прийняття і виконання, повинні бути доступні організаціям громадянського суспільства і всім зацікавленим громадянам. Зокрема, будь-які організації та громадяни повинні мати можливість доступу до детальних описів виконання та планування бюджетів діяльності будь-яких органів влади. В узагальненому вигляді статті їх бюджетів подаються організаціям і громадянам лише в тих випадках, коли деталізація цих бюджетів може зашкодити безпеці суспільства або держави.

Всепроникний характер корупції передбачає не ієрархічний, як в органах влади, а мережевий принцип протидії їй. Тому найважливішим ресурсом реальної протидії корупції відповідно до світового досвіду визнається діяльність громадянського суспільства, адже саме воно здатне протиставити мережевому і всепроникаючому характеру корупції свої мережеві та присутні в усіх сферах діяльності ресурси об'єднаних громадян.

Реальне забезпечення прав і захисту приватної власності, полягає в тому, що легальна приватна власність має бути захищена органами влади від будь-яких посягань, приватні підприємці повинні володіти усіма правами на володіння і розпорядження своєю легально отриманою власністю. В таких умовах стає неможливим для органів влади або кримінальних організацій відібрати у підприємців приватну власність, здійснити незаконну рейдерську операцію з передачі приватної власності іншим особам, змусити приватних підприємців здійснювати незаконні платежі або давати хабара за продовження користування своєю власністю.

Для забезпечення ефективності протидії корупції визнана необхідність здійснення невідворотності покарання за вчинення корупційних дій. Невідворотність покарання за вчинення корупційних дій повинна означати, по-перше, що корупціонери практично ніколи не зможуть піти від справедливого покарання, інакше може статися тільки випадково. По-друге, що справедливо будуть покарані будь-які корупціонери, незалежно від їх посад в системі органів влади, приватного бізнесу, некомерційної або громадської сфери. Невідворотність покарань за вчинення корупційних дій не є єдиною умовою, що забезпечує зниження рівня корупції в країні.

Презумпція вини чиновників у корупції означає, що, по-перше, кожен із них постійно підозрюється у вчиненні корупційних дій, а, по-друге, що при виявленні фактів корупції звинувачення в участі в корупційних діях, перш за все, пред'являються чиновникам, а не громадянам і не бізнесменам, які могли брати участь у таких діях. В обох цих випадках чиновники повинні самостійно знаходити і пред'являти докази їх невинності у вчиненні корупційних дій. Ще однією особливістю реалізації презумпції винності чиновників у корупції є те, що правоохоронні органи і суди довіряють свідченням громадян і ЗМІ про вчинення корупційних дій чиновниками, а тому завжди перевіряють такі свідчення, незалежно від особистостей тих, хто їх представив навіть без повного набору доказів.

Наслідком презумпції винуватості чиновників у корупції є необхідність публічних подань ними декларацій доходів і витрат, як своїх, так і своїх родичів. Презумпція вини чиновників у корупції застосовується в Китаї та в деяких інших країнах, не будучи обов'язковим принципом протидії корупції. Але в сучасній Україні реалізація цього принципу в комплексі з іншими суттєво сприяла б зниженню рівня корупції.

Принцип необхідності захисту свідків у кримінальних і цивільних судових розглядах проти корупціонерів свідчить про те, що успіхів у протидії корупції, як показує досвід різних країн світу, можна досягти тільки при використанні свідчень учасників та потерпілих від корупційних дій. Найважливіші принципи захисту свідків, вироблені у відповідності зі світовим досвідом, представлені в нормах прийнятої 29 листопада 1985 року Генеральною Асамблеєю ООН Декларації про основні принципи правосуддя для жертв злочинів і зловживань владою. До цих принципів, зокрема, належать вимоги державам вжити заходів для зведення до мінімуму незручностей для жертв, при необхідності охорони їх особистого життя, забезпечення захисту від залякування та помсти, а також безпеки їх самих, їхніх сімей та свідків з їх боку. Крім того, необхідно ставитися до жертв злочинів із співчуттям та поважати їх гідність, забезпечувати їх право на доступ до правосуддя і на якнайшвидшу компенсацію без невиправданих затримок за заподіяну їм шкоду.

Ці ж принципи необхідно застосовувати і до жертв корупційних дій, коли самі ці дії не кваліфікуються як злочини, а також до будь-яких свідкам фактів корупції. Вони описані в статті 32 Конвенції ООН проти корупції:

«Кожна держава-учасниця вживає належних заходів, відповідно до своєї внутрішньої правової системи та в межах своїх можливостей, з тим, щоб забезпечити ефективного захисту від ймовірної помсти або залякування свідків та експертів, які свідчать у справах за злочинами, що визнані такими цією Конвенцією, та, у відповідних випадках, щодо їхніх родичів та інших близьких їм осіб».

Профілактика вчинення корупційних дій визнається необхідною тому, що корупція приносить високі втрати для суспільства, економіки та держави, а в силу їх таємного характеру збирати юридичні докази вчинення корупційних дій завжди дуже складно. Активна та ефективна профілактика корупції дозволяє запобігати скоєнню корупційних дій, знижує втрати від корупції, сприяє підвищенню шансів виявлення фактів корупції правоохоронними органами за рахунок зниження навантаження на кожного з їх співробітників.

В різних країнах світу застосовують і багато інші принципи протидії корупції, до яких найчастіше відносять: необхідність незалежної судової влади, забезпечення верховенства закону, незалежності ЗМІ та наявності реальної політичної конкуренції. Реалізація цих принципів в комплексі з іншими може істотно сприяти зниженню рівня корупції, що використовувалося в багатьох країнах світу. Але в сучасній Україні всі ці принципи неможливо реалізувати в найближчій перспективі без істотного зниження рівня поширеності корупції. Тому в нашій країні швидше зниження рівня корупції призведе до підвищення ймовірності реалізації цих принципів, що ці принципи можна буде використовувати у протидії корупції.

Проаналізувавши зарубіжний досвід, на наш погляд, при побудові механізму протидії корупції в Україні слід підходити з точки зору моральності, яке вже давно існує в цивілізованому суспільстві і актуальне сьогодні на шляху до євроінтеграції України. Таким чином, дослідження основних принципів та мінімальних стандартів, яких намагаються дотримуватися уряди країн світу у співпраці з приватним сектором в галузі державних закупівель, має стати для України вектором для зниження рівня корупції під час проведення торгів за державні кошти. Держава повинна нести повну відповідальність за забезпечення цілісності спрямованих коштів під час прок'юрементного процесу. З іншого боку, громадянське суспільство може і повинне використовувати принципи, важелі та мінімальні стандарти у напрямку контролю за діями державних органів та уповноважених осіб під час укладання державних контрактів. Оскільки приборкати корупцію можливо лише спільними зусиллями (діючи окремо чи разом) держави, громадянського суспільства та приватного сектору.

Список використаної літератури

1. [Водоласкова К. Ю.](#) Міжнародні принципи та інструменти у боротьбі проти корупції в галузі державних закупівель [Електронний ресурс] / К. Ю. Водоласкова // [Часопис Київського університету права.](#) - 2015. - № 4. - С. 323-328. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_4_75
2. [Задирака Н.](#) Світовий досвід запобігання та протидії корупції: до питання про інтеграцію законодавства України до права Європейського Союзу [Електронний ресурс] / Н. Задирака, Р. Кабанець // [Віче.](#) - 2014. - № 10. - С. 27-29. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2014_10_12
3. [Молдован Е. С.](#) Морально-світоглядні принципи подолання корупції на державній службі [Електронний ресурс] / Е. С. Молдован // [Університетські наукові записки.](#) - 2009. - № 3. - С. 291-295. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2009_3_54